

Fattigjord – er der ingen, der vil betale?

Overvejelser vedrørende betaling for ubemidlede gravsted

Af Leif Arffmann

Provst i Vejle Provsti

Kirkegården er for alle. Det er gentagne gange slået fast i den kirkelige lovgivning og i administrationen af begravelsesvæsenet og kirkegårdene i Danmark. Det er emblematiske udtrykt i Kirkeministeriets vejledning "Kirkegården – begravelsesplads for alle" fra 1996. Her var fokuspunktet kirkegården som begravelsesplads også for ikke-medlemmer af folkekirken. Men denne tanke, at kirkegården er for alle, kommer også klart til udtryk i lov om folkekirken kirkebygninger og kirkegårde § 16, hvor det hedder: "Der skal altid være adgang for ubemidlede til at få et gravsted udlagt uden vederlag. Sådanne gravsteder må ikke henlægges til en særlig afdeling på kirkegården."

Når det præciseres, at det ikke skal være synligt, hvor de ubemidlede er begravet, er det en reaktion på tidligere tiders praksis. Ordet "Fattigjord" betegner ifølge Ordbog over det danske Sprog just "en del af en kirkegaard, hvor der vederlagsfrit anvises ubemidlede begravelsesplads". Der kan også henvises til f. eks. kirkegården rundt om Vejles eneste kirke indtil 1907. Kirkegården var inddelt i forskellige typer jord, fra 1ste classes jord til fattigjord, som det er beskrevet på følgende vis: "Længst mod Øst laa Hospitals – og Fattigjorden, hvori begravedes uden Vederlag Hospitalslemmer og de, som udi Byens fattiges Tal virkelig ere indskrevne, men ellers ingen under hvad Paaskud være kunde".¹

Kirkeministeriet forklarer, hvad der er op, og hvad der er ned

Gennem det 20. århundrede sker der en udvikling, hvor vi kan begynde at tale om en "demokratisk" kirkegård, hvor der er lige ret for alle til at blive begravet, og hvor standsfor-

skelle kan blive udvisket. Dette er i smuk overensstemmelse med tanken om, at i døden er vi alle lige, ja over for Vor Herre er vi endda også alle lige. Derfor er den omtalte paragraf i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde også en tydelig stadfæstelse af denne udvikling.

I de seneste år er der imidlertid opstået fornyet interesse for dette område. For der er forskel på, hvor mange penge, vi hver for sig kan og vil anvende på begravelse. Og der er mennesker, der har vanskeligt ved at betale for begravelse og gravsted. Ja, der er mennesker, der er ganske ubemidlede. Naturligt nok rejser spørgsmålet sig: Hvordan er det nu lige, at dette område bliver administreret? Kirkeministeriet udarbejdede i oktober 2014 derfor et notat om, hvorledes betaling for ubemidlede gravsted skulle opfattes.

Det hedder i dette notat: "Den kirkelige lovgivning tager ikke stilling til, hvornår en afdød person må anses for at være ubemidlet. I betænkning nr. 688/1973 vedrørende revision af begravelsesloven og ligbrændingsloven, p.17, note 11 fremgår: "I kirkeministeriets skrivelser af 4. august 1936 og 3. maj 1954 er det udtalt, at afgørelsen af om en afdød person må anses for ubemidlet, beror på et skøn over samtlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, men at der, når de kommunale myndigheder har skønnet, at den pågældende var ubemidlet, og begravelsen derfor sker med tilskud fra kommunen, jf. nedenfor, efter ministeriets formening ikke fra kirkegårdsbestyrelsens side vil kunne rejses indsigelse mod at stille frijord til rådighed." Endvidere fremgår følgende af noten: "Der påhviler ikke kirken pligt til uden vederlag at foretage plantning på gravstederne og ej heller anden vedligeholdelse af gravstederne, end at holde dem ryddeliggjort for ukrudt og udlagt med grus eller græs".

Det ser således ud til, at vi meget let kan bevæge os ind i en gråzone. Kan vi så alligevel ikke godt se, hvem der ligger begravet hvor? Der bliver tale om tydelige forskelle. For når den gratis begravelse ikke ledsages af gratis beplantning, så er vi vel lige vidt?

I Kirkeministeriets notat sammenfattes det således: "Ubemidlede kan få et gravsted stillet til rådighed uden vederlag. Det indebærer, at kirkegården ikke kan kræve betaling for erhvervelsen af gravstedet... Adgangen til at få et gravsted stillet vederlagsfrit til rådighed omfatter alene udlægningen af gravstedet. Andre ydelser i tilknytning til begravelsen som

Reglerne for, hvem der skal betale for erhvervelse og vedligeholdelse af gravsteder for ubemidlede, er uklare. Det er således ikke éntydigt, om en ubemidlet kan få et frodigt gravsted som dette.

Foto: Mette Fauerskov.

gravning og tilkastning er ikke omfattet af bestemmelsen. Det beror på den enkelte kirkegårds takstfastsættelse, om der ydes tilskud til gravning og tilkastning, for så vidt angår medlemmer af folkekirken. Kremation er heller ikke omfattet af bestemmelsen om ubemidlede adgang til at få et gravsted udlagt uden vederlag. For så vidt angår taksterne for folkekirkeligt bestyrede krematorier, kan det være besluttet, at der ydes tilskud til medlemmer af folkekirken Renholdelse og vedligeholdelse af gravsted skal der altid betales for, og der kan ikke ydes tilskud til medlemmer af folkekirken”.

Spørgsmålet er så, om den lokale kirkegård også kan bestemme, at der uden verdslag skal foretages beplantning på kirkegårdens gravsteder. Eller er det i virkeligheden nogle helt andre, der skal betale?

GIAS Centret aktionerer

Den 10. december 2015 blev der fra GIAS Center Aarhus iværksat en undersøgelse af, hvorvidt kommunerne betalte for ubemidlede grave og disses gravstedsvedligeholdelse i det tilfælde, hvor den er obligatorisk. GIAS Centret gjorde i henvendelse til landets provster bl.a. følgende gældende: "Når afdøde dør, og der ingen penge er i dødsboet, udlægger skifteretten ofte boet til kommunen. Kommunen er herefter forpligtet til at betale for samtlige begravelsesomkostninger, herunder bl.a. køb og anlæg af gravsted, gravsten og vedligeholdelse af gravstedet i fredningsperioden. I disse tilfælde vil der være mulighed for, at selve erhvervelsen af gravstedet sker uden udgift for kommunen, jf. § 16 i lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, hvorefter der altid skal være adgang for ubemidlede til at få et gravsted udlagt uden vederlag. Bestemmelsen i § 16 vedrører kun selve erhvervelsen og fritager ikke gravstedssejeren (kommunen) for at betale for en obligatorisk vedligeholdelse på det valgte gravsted. GIAS Centret har i flere sager om boudlæg oplevet, at kommuner ikke betaler for den obligatoriske gravstedsvedligeholdelse. Efter aftale med Kirkeministeriet er GIAS Centret ved at afklare problemets omfang."

Derfor ville GIAS Centret således gerne vide, om det var muligt at sige noget om, hvorvidt kommunerne rent faktisk betaler for erhvervelse og vedligeholdelse. De indkomne svar fra landets provstier blev samlet sammen. Der var tydelige forskelle i praksis fra provsti til provsti og dermed fra kommune til kommune.

Resultatet af undersøgelsen er nu sendt til Kirkeministeriet med en opfordring til, at der udsendes fælles vejledning for reglerne på området til alle menighedsråd, provstier, stifter og kommuner i landet. GIAS Centret har anmodet Kirkeministeriet om at indkalde Kommunernes Landsforening til en dialog, sådan at der kan findes en løsning på problemstillingen. Det afgørende i denne sag er, at der kan indgås en praktisk aftale, om hvem der betaler.

Dette kan kun hilses velkommen. Vi har i Danmark en tradition for, at just kirkegården danner ramme også om en fælles forståelse af lige vilkår i døden. Det vil derfor være særdeles langt væk fra denne tradition, dersom flere parter skal forsøge at få alle andre til at betale.

Noter

1 C.V. Petersen (red.), Vejle Bys Historie, 1927.